TASVIRIY SAN'AT TA'LIMINING MAQSAD VA VAZIFALARI VA TARBIYAVIY AHAMIYATI

Гайпова Фатима Абдумаликовна
Чирчик Давлат педагогика университети Укитувчи

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ta'lim muassasalarida tasviriy san'at fanini o'qitishning maqsad va vazifalari haqida bayon qilingan.*

Kalit so'zlar: *Tasviriy san'at, rasm, milliylik, badiiy fikr,iqtidor*

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at o'quv predmetining maqsadi barkamol, komil insonni ayniqsa, badiiy madaniyatini shakllantirishdir.

Tasviriy san'at o'quv predmeti har bir inson uchun zarur bo'lgan badiiy madaniyatga doir elementar bilim va malakalar beradi. Chunki, har bir o'quvchi kelajakda qaysi sohada ishlashidan qat'iy nazar u ishdan tashqari vaqtlarida dam olishi, hordiq chiqarishi, ish vaqtida sarflangan quvvatini tiklashi kerak bo'ladi. Bunga u yuksak badiiy saviyada ishlangan san'at asarlari bilan muzey, ko'rgazmalar va boshqa joylarda tanishish, ularni idrok etish, ulardan zavqlanish orqali erishadi. Shuningdek, ko'pchilik o'quvchilar o'zlarining kelajak hayotlarida ma'lum miqdorda rasm ishlashlariga to'g'ri keladi.

Rasm chizishni bilish, faqat rassomlar, dizaynerlar, me'morlar uchungina emas, u o'qituvchilar, injenerlar, mediklar, quruvchilar, agronomlar, harbiylar, olimlar uchun ham zarurdir. Ularning har biri o'z faoliyatlarida rasm, sxemalar, diagrammalar, eskizlar orqali so'z bilan tushuntirib bo'lmaydigan o'z g'oya va fikrlarini tasvirlab ko'rsatishga harakat qiladilar. Lekin bu maktablarda tasviriy, amaliy va me'morchilik san'atlaridan chuqur va keng bilim va malakalar berish kerak ekan, degan ma'noni bildirmaydi.

Maktablar o'z nomiga ko'ra umumiy o'rta ta'lim maktablari deb nomlanib, bolalarga boshqa fanlar qatori tasviriy, amaliy va me'morchilik san'atlaridan umumiy, elementar bilim va malakalar berishni vazifa qilib qo'yadi. Yana shuni ham qayd qilish lozimki, umumiy o'rta ta'lim maktablari rassomlarni tayyorlamaydi, iqtidorli bolalar bilan ishlash, ularni rivojlantirish bilan ham shug'ullanishni nazarda tutmaydi. Rassomlar tayyorlash, iqtidorli bolalar bilan ishlash maktab to'garaklarida, maxsus maktab va akademik litseylarda, kollej va oliy o'quv yurtlarida amalga oshiriladi. Shuning uchun umumiy o'rta ta'lim maktablarida haddan ziyod, bolalarni qiynab qo'yadigan, ortiqcha zo'riqishga olib keladigan topshiriqlar berishga harakat qilish to'g'ri emas. Maktablarda tasviriy san'atdan beriladigan elementar bilim va malakalarga yarasha o'qitish metodlarini qo'llash zarur bo'ladi. Biroq tasviriy san'atdan oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida

qo'llanilayotgan o'qitish metodlarining ayrim jihatlaridan foydalanish inkor etilmaydi. Shuningdek, ulardan to'laligicha umumiy o'rta ta'lim maktablarida foydalanish ham pedagogik jihatdan to'g'ri emas.

Maktabda tasviriy san'at mashg'ulotlarining vazifalari. Tasviriy san'at darslarining o'ziga xos, maxsus vazifalari borliqdagi va san'atdagi go'zalliklarni ko'ra bilish, idrok etish, tushunish va qadrlashga o'rgatish, estetik va badiiy didni o'stirish, bolalar badiiy fikr doirasini kengaytirish, badiiy ijodiy qobiliyat va fantaziyani rivojlantirish, tasviriy san'atning nazariy asoslari (yorug'soya, rangshunoslik, perspektiva, kompozitsiya) bilan tanishtirish, rasm ishlash, haykal yasash, badiiy qurish-yasash, kuzatuvchanlik, ko'rish xotirasi, chamalash qobiliyati, fazoviy va obrazli tasavvurlarni, abstrakt va mantiqiy tafakkurni rivojlantirish, tasviriy, amaliy me'morchilik san'at asarlarini tushungan holda o'qiy olishga o'rgatish, san'atga nisbatan qiziqish uyg'otish, uni qadrlashga, sevishga o'rgatish.

Tasviriy san'at darslarining qo'shimcha vazifalari borliqni, hayotni bilishga ko'maklashish, milliy g'urur va milliy istiqlol mafkurasini amalga oshirish, bolalarda axloqiy (vatanparvarlik), mehnat, jismoniy tarbiyani amalga oshirish, bolalarni turli kasb va hunarlarga yo'llash.

Tasviriy san'at o'quv predmetining maqsadi va vazifalari haqida to'xtalganda yana shuni qayd qilish lozimki, u maktabda o'qitiladigan deyarli barcha o'quv predmetlari bilan bog'lanadi va ular yuzasidan materiallarni o'zlashtirishga samarali ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, u o'qish, adabiyot, geografiya, tabiatshunoslik, biologiya, tarix, matematika, mehnat darslarida alohida ahamiyat kasb etadi. Tasviriy san'at hattoki fizika, jismoniy tarbiya, kimyo, musiqa darslari uchun ham foydalidir. Shuni ham qayd qilish lozimki, tasviriy san'at estetik tarbiyani amalga oshirishga qaratilgan bo'lsada, u axloqiy, mexnat, ekologik, jismoniy tarbiya darslari samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Har qanday o'quv predmeti ta'lim mazmunida, albatta, o'zbek halqi yaratgan beqiyos boy madaniy va ma'naviy merosni o'ziga asos qilib olishi lozim. Shunday ekan, o'zbek halqining dunyoga mashhur bo'lgan me'morchilik, amaliy va tasviriy san'at asarlarini maktablarda boshqa materiallarga qaraganda kengroq va chuqurroq o'rgatilishi talab etiladi. Shu bilan birga maktablarda ta'lim mazmunining viloyat va shaharlar bo'yicha tabaqalashtirilishi ham maqsadga muvofiqdir. Chunki, O'zbekistonning viloyat, shahar, hattoki qishloqlarida amaliy san'at va me'morchilikning rivojlanishida o'ziga xoslik bor. Buni Buxoro, Samarqand, Kattaqo'rg'on, Rishton, Shahrisabz, Nurota, Marg'ilon, G'ijduvon, Urgut, Xo'jayli va boshqa shaharlarning san'atida ham yaqqol ko'rish mumkin. Milliy san'atimiz bizning faxrimiz, uni biz keng o'rganishimiz tabiiy xoldir. Lekin, jahonda xalqlar tomonidan tan olingan umuminsoniy badiiy qadriyatlar ham mavjud. Ularni o'quvchilarga o'rgatmasdan turib, xalqimiz jahon madaniyatida o'z o'rnini topa

olmaydi. Aks holda, o'quvchilarimiz milliy qobiqga o'ralishib qolib, jahon durdonalaridan bahramand bo'la olmay qoladilar. Shuni alohida qayd qilish lozimki, ko'p asrlik milliy-badiiy madaniyatimiz (tasviriy san'at, dekorativ- amaliy san'at, me'morchilik san'ati) haqida tegishli bilimlar berish bilan bir qatorda o'quvchilarga tasviriy va amaliy san'atdan beriladigan malakalarni unutmasligimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. S.Abdirasilov, B.Boymetov, N.Tolipov Tasviriy san'at.
2. B.Boymetov, N.Tolipov.Maktabdatasviriy san'at to'garagi.
3. Oripov.Tasviriy san'at vauni o'qitish metodikasi.
4. R. Hasanov. Maktabda tasviriy san'at o'qitish metodikasi.